

ปัญหามาตรการการควบคุมการใช้อำนาจและความรับผิดชอบของกรรมการบริษัท

ขณะบริษัทมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือภาวะล้มละลาย¹

อดิศักดิ์ กล้าหาญ²

ในปัจจุบันการประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ผู้ประกอบการมักประกอบธุรกิจในรูปแบบนิติบุคคลคือ บริษัท ซึ่งบริษัทเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้นมีสถานะเป็นนิติบุคคล การดำเนินงานหรือกระทำการใดๆ บริษัทจะต้องกระทำผ่านผู้แทนคือกรรมการบริษัท ดังนั้นกรรมการบริษัทต้องดำเนินงานหรือกระทำการใดๆ แทนบริษัทภายใต้ขอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิและข้อบังคับของบริษัท ตลอดจนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น นิติกรรมหรือการกระทำใดๆ ที่ได้กระทำไปจะมีผลผูกพันระหว่างบริษัทกับบุคคลภายนอกเท่านั้น ไม่มีผลผูกพันใดๆ กับกรรมการบริษัทเป็นการส่วนตัวแม้บริษัทจะขาดทุนจนเข้าสู่ภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวหรือภาวะล้มละลายก็ตาม เพราะถือว่าบริษัทมีสภาพเป็นนิติบุคคลที่มีความเป็นบุคคลแยกออกจากกรรมการตามหลัก “ม่านนิติบุคคล” โดยบริษัทมีสิทธิ มีหน้าที่ มีความรับผิดชอบ ตลอดจนมีหนี้สินในนามของบริษัทเองไม่เกี่ยวข้องกับกรรมการบริษัท เมื่อกรรมการบริษัทมีความสำคัญกับบริษัทโดยเป็นผู้ดำเนินการแทนบริษัททั้งหมด กรรมการบริษัทจึงต้องเป็นคนเก่งมีความรู้ ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริต ในทางกลับกันถ้ากรรมการบริษัทเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้ความสามารถที่เพียงพอ ดำเนินธุรกิจผิดพลาด ไม่สุจริต ไม่ใส่ใจในการดำเนินธุรกิจ ไม่ใช้ความระมัดระวังเท่าที่ควร ก็อาจทำให้บริษัทประสบปัญหาขาดทุน เกิดภาวะหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินจนเข้าสู่ภาวะมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือภาวะล้มละลาย และส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่ของบริษัทได้รับความเสียหายไปด้วยในที่สุด เนื่องจากบริษัทไม่มีความสามารถชำระหนี้

จากการศึกษาทำให้ทราบว่ามาตรการการควบคุมการใช้อำนาจและความรับผิดชอบของกรรมการ บริษัท ขณะบริษัทมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือภาวะล้มละลายเกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท และกฎหมายล้มละลาย ยังไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมด้วยกันหลายประการ ซึ่งพอสรุปประเด็นปัญหาได้ 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหาการควบคุมการใช้อำนาจของกรรมการบริษัทขณะบริษัทมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือภาวะล้มละลายเพื่อป้องกันการก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก ในการดำเนินกิจการของบริษัท หากปรากฏว่าบริษัทประสบปัญหาขาดทุน เกิดภาวะหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน ย่อมเป็นหน้าที่ของ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง ปัญหามาตรการการควบคุมการใช้อำนาจและความรับผิดชอบของกรรมการ บริษัทขณะบริษัทมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือภาวะล้มละลาย โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์พัชรดา เอื้อวรรณกิจ และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิลา ภักดีคง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จริงเกียรติ

²นักศึกษานิพนธ์ปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กรรมการบริษัทที่จะต้องบริหารจัดการแก้ปัญหาสถานะทางการเงินของบริษัทให้ฟื้นกลับคืนมาด้วยความระมัดระวัง แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1172 วรรคสอง จะกำหนดว่า กรรมการมีหน้าที่ต้องเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นทันที เมื่อบริษัทขาดทุนลงถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนต้นทุน เพื่อแจ้งให้ผู้ถือหุ้นได้รับทราบถึงการที่ขาดทุนนั้น แต่การเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นไม่ใช่วิธีการหรือเงื่อนไขที่จะทำให้เจ้าหนี้ได้รับการชำระหนี้หรือได้รับความคุ้มครองแต่อย่างใด เจ้าหนี้ไม่มีโอกาสได้รับรู้ถึงปัญหาของบริษัท ย่อมทำให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบต้องรับความเสี่ยงในการไม่ได้รับชำระหนี้ แต่กรรมการบริษัทซึ่งเป็นผู้บริหารบริษัทกลับไม่ต้องรับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1169 จะกำหนดว่าในกรณีที่กรรมการบริษัททำให้เกิดความเสียหายกับบริษัท บริษัทจะฟ้องเรียกเอาสินไหมทดแทนกับกรรมการก็ได้ และหากกรรมการหรือผู้ถือหุ้นไม่ฟ้อง เจ้าหนี้ของบริษัทจะใช้สิทธิฟ้องกรรมการบริษัทก็ได้เท่าที่เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิเรียกร้องแก่บริษัทอยู่ แต่บทบัญญัติดังกล่าวเป็นกรณีที่กรรมการสร้างความเสียหายให้บริษัทเท่านั้น มิใช่เป็นบทบัญญัติที่ความคุ้มครองความเสียหายของเจ้าหนี้แต่อย่างใด ดังนั้น ประเด็นพิจารณาสำหรับการควบคุมการใช้อำนาจของกรรมการบริษัททางกฎหมายขณะบริษัทมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือภาวะล้มละลายนั้นจึงถือเป็นประเด็นสำคัญในกระบวนการบริษัทและกระบวนการล้มละลาย ปัจจุบันกฎหมายของประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติใดควบคุมอำนาจกรรมการบริษัทเมื่อบริษัทอยู่ภาวะหนี้สินล้นพ้น และไม่มีบทบัญญัติใดบัญญัติให้กรรมการบริษัทต้องรับผิดชอบเมื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าหนี้หรือบุคคลภายนอกในขณะที่กรรมการบริษัทรู้หรือควรจะรู้อยู่แล้วว่าบริษัทอยู่ภาวะหนี้สินล้นพ้น หากเกิดสภาพปัญหาว่าบริษัทดำเนินธุรกิจแล้วประสบปัญหาขาดทุน มีหนี้สินจำนวนมาก เกิดภาวะหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน ซึ่งกรรมการบริษัทรู้หรือควรจะรู้แล้วว่าบริษัทอยู่ภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวแต่กรรมการบริษัทไม่ใส่ใจที่จะแก้ปัญหาเพราะคิดแต่เพียงว่ากรรมการบริษัทไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวต่อเจ้าหนี้ทั้งหลายของบริษัทเนื่องจากมีม่านนิติบุคคลกั้นอยู่ โดยยังคงดำเนินธุรกิจต่อไปเข้าทำสัญญาต่างๆกับบุคคลภายนอกในลักษณะใช้เครดิตหรือสินเชื่อและไม่คำนึงถึงเจ้าหนี้หรือบุคคลภายนอกว่าจะได้รับชำระหนี้คืนตามสัญญาหรือไม่ ซึ่งในเวลาต่อมาบริษัทผิดนัดผิดสัญญาไม่สามารถชำระหนี้ได้ และบริษัทไม่มีทรัพย์สินใดที่เจ้าหนี้จะบังคับชำระหนี้ได้ เจ้าหนี้ก็ไม่สามารถที่จะฟ้องเรียกร้องให้กรรมการบริษัทซึ่งรู้หรือควรจะรู้แล้วว่าบริษัทอยู่ภาวะหนี้สินล้นพ้นให้รับผิดชอบได้

ประเด็นปัญหาประการที่สองความรับผิดชอบของกรรมการบริษัททางกฎหมายที่กระทำการโดยไม่สุจริตทำให้บริษัทไม่มีทรัพย์สินเพียงพอในการชำระหนี้ขณะบริษัทมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือหรือภาวะล้มละลาย นั้น เมื่อกรรมการบริษัททราบว่าบริษัทประสบปัญหาขาดทุน มีหนี้สินจำนวนมาก เกิดภาวะหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน หรืออยู่ในภาวะมีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่มีทางที่จะฟื้นตัวกลับคืนมาได้ กรรมการบริษัทอาจดำเนินกิจการไม่สุจริตหรือทำการยักยอกทรัพย์สินไปให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยไม่สุจริตทำให้บริษัทไม่มีทรัพย์สินเพียงพอในการชำระหนี้ เมื่อตามหลักกฎหมายนิติบุคคลและหุ้นส่วนบริษัทนั้น หากกรรมการบริษัทเข้าทำสัญญาในฐานะผู้แทนบริษัทที่อยู่ภายในขอบวัตถุประสงค์บริษัทและขอบ

อำนาจของกรรมการบริษัทแล้ว การกระทำนั้นย่อมผลผูกพันเฉพาะบริษัท กรรมการบริษัทไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวต่อบุคคลภายนอก และแม้ตามหลักกฎหมายละเมิดนั้นหากกรรมการกระทำการใดที่ถือผลทุจริตต่อบุคคลภายนอก กรรมการจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย รวมถึงพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 164 (1) ที่กำหนดโทษทางอาญาและกำหนดลักษณะการกระทำที่ทุจริตว่า หากในระหว่างเวลาหนึ่งปีก่อนมีการขอให้บริษัทล้มละลายหรือภายหลังแต่ก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ ยักยอกชุกชอน ทำลายก่อความชำรุดหรือเปลี่ยนแปลงดวงตราสมุดบัญชี หรือเอกสารอันเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของตน หรือรู้เห็นเป็นใจด้วยการกระทำนั้นๆ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่ามิได้มีเจตนาปกปิดสภาพแห่งกิจการของตน แต่ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดที่ควบคุมการใช้อำนาจของกรรมการบริษัทไม่ให้กระทำการที่ไม่สุจริตให้บริษัทไม่มีทรัพย์สินเพียงพอในการชำระหนี้ขณะอยู่ในภาวะมีหนี้สินล้นพ้นตัวที่ชัดเจน และไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณกับเจ้าหน้าที่ในการพิสูจน์ความไม่สุจริตของกรรมการบริษัทเนื่องจากการจะพิสูจน์ว่ากรรมการบริษัทกระทำการไม่สุจริตเป็นเรื่องยากมากเนื่องด้วยความไม่สุจริตเป็นเรื่องที่อาจไม่ถึงกับผิดกฎหมายโดยตรงแต่เป็นเพียงความประพฤตินี้ที่ไม่ชอบหรือเจตนาภายในที่ไม่ชอบเท่านั้น อีกทั้งเมื่อความไม่สุจริตเกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจหรือการดำเนินธุรกิจย่อมทำให้พยานหลักฐานส่วนใหญ่จะอยู่ในความครอบครองหรือความรู้เห็นของบริษัทหรือกรรมการของบริษัทเท่านั้น โดยเมื่อเกิดสภาพปัญหาว่าหากบริษัทอยู่ในภาวะหนี้สินล้นพ้นตัว กรรมการรู้หรือควรรู้ว่าเจ้าหน้าที่กำลังจะฟ้องบริษัทให้รับผิดชอบทางแพ่งหรือฟ้องบริษัทเป็นคดีล้มละลาย กรรมการบริษัทจึงรีบทำการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินของบริษัทไปเป็นของผู้อื่นในลักษณะการทำธุรกิจของบริษัทเพื่อหลบหนีการบังคับชำระหนี้หรือแก่งัดทำสัญญากับบุคคลภายนอกเพื่อก่อหนี้สินขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อจะลดอำนาจของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการล้มละลายหรือกรณีที่กรรมการบริษัทเข้าทำสัญญาจะจำหน่ายสินค้ำให้แก่บุคคลภายนอกในมูลค่าจำนวนมาก และรับเงินมัดจำมาแล้วก็หนึ่ง ทั้งที่กรรมการบริษัทรู้อยู่แล้วว่าบริษัทกำลังจะถูกฟ้องให้ล้มละลายและจะให้ให้ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ โดยบุคคลภายนอกไม่รู้ข้อเท็จจริงดังกล่าว เจ้าหน้าที่ก็อาจไม่สามารถฟ้องเรียกร้องให้กรรมการบริษัทที่ไม่สุจริตรับผิดชอบทางแพ่งต่อเจ้าหน้าที่ได้โดยตรง

ปัญหาประการสุดท้ายความรับผิดชอบของกรรมการบริษัทเมื่อบริษัทล้มละลายนั้น เมื่อบริษัทเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้นมีสถานะเป็นนิติบุคคล การกระทำการใดๆ ของบริษัทจะต้องกระทำผ่านผู้แทนคือกรรมการบริษัท ฉะนั้นเมื่อกรรมการบริษัทเป็นผู้กระทำการแทนบริษัท โดยเป็นผู้แสดงออกซึ่งความประสงค์ของบริษัทต่อบุคคลภายนอก กรรมการบริษัทจึงเปรียบเสมือนชีวิตจิตใจของบริษัท การกระทำใดๆ ของบริษัทนั้นจึงเป็นการสะท้อนมาจากการตัดสินใจของกรรมการบริษัท การที่บริษัทจะเจริญรุ่งเรืองมีผลกำไรหรือบริษัทขาดทุนล้วนแล้วมาจากการกระทำของบุคคลธรรมดาที่เรียกว่ากรรมการบริษัททั้งสิ้น แต่กลับปรากฏว่าหากบริษัทมีหนี้สินล้นพ้นตัว คือมีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน และต้องล้มละลาย กรรมการบริษัทไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ เลยแม้ความเสียหายหรือการขาดทุนจะเกิดจากการกระทำของตนเหมือนดังเช่นบุคคลธรรมดา การที่กรรมการของบริษัทไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในหนี้สินหรือในการที่บริษัทต้องล้มละลายในบาง

กรณีจึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหนี้ของบริษัทเนื่องจากความเสียหายหรือการขาดทุนล้วนเกิดจากการกระทำของกรรมการบริษัทเหมือนดังเช่นบุคคลธรรมดา เมื่อบริษัทจะเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย บุคคลที่ล้มละลายคือบริษัทที่เป็นนิติบุคคลไม่เกี่ยวกับกรรมการบริษัททั้งที่เป็นผู้กระทำการแท้จริง และการที่บริษัทต้องล้มละลายบางกรณีอาจเกิดจากการที่กรรมการบริษัทซึ่งเป็นตัวแทนของบริษัทได้ดำเนินธุรกิจของบริษัทโดยไม่สุจริต หรือทำการฉ้อฉลหรือหลอกลวงเจ้าหนี้ หรือดำเนินธุรกิจโดยไม่ชอบไม่เหมาะสม ทำให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายไม่ได้รับชำระหนี้หรือได้รับชำระหนี้ในคิล้มละลายไม่เต็มจำนวน หรือได้รับชำระหนี้ไม่น้อยเกินสมควร ฉะนั้นเมื่อพิจารณาถึงปัญหาและข้อจำกัดต่างๆ ตามกฎหมายไทย จึงมีข้อที่จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของกรรมการบริษัทตามกฎหมายเมื่อบริษัทล้มละลาย หากพิจารณาความรับผิดชอบของกรรมการบริษัทที่บริหารบริษัทจนบริษัทล้มละลายจากการดำเนินธุรกิจที่สุจริตตามกฎหมายไทยแล้ว จะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยไม่ได้กำหนดความรับผิดชอบของกรรมการบริษัทในกรณีบริษัทล้มละลายไว้ โดยเฉพาะทั้งที่กรรมการบริษัทมีความสำคัญกับบริษัทโดยเป็นผู้ดำเนินงานหรือกระทำการแทนบริษัททั้งหมด กรรมการเป็นสมองของนิติบุคคล ดังนั้นการกระทำทุกอย่างของบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคลย่อมต้องผ่านการรู้เห็น การคิดการวิเคราะห์ของกรรมการบริษัททุกประการดังเช่นบุคคลธรรมดา ซึ่งแตกต่างจากกรณีของ ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือห้างหุ้นส่วนจำกัดให้สิทธิเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถร้องต่อศาลขอให้หุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดในห้างหุ้นส่วนนั้นล้มละลายได้ ตามมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แต่ในส่วนนิติบุคคลประเภทบริษัทกลับไม่มีบทบัญญัติใดในกฎหมายล้มละลายที่บัญญัติให้ผู้แทนหรือกรรมการบริษัทต้องรับผิดชอบร่วมกับบริษัทหรือล้มละลายร่วมกับบริษัทนั้นๆ ช่องว่างของกฎหมายดังกล่าวจึงทำให้กรรมการบริษัทไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายล้มละลายเหมือนดังเช่นการดำเนินธุรกิจในนามตัวเองหรือห้างหุ้นส่วนสามัญหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด แต่ทั้งนี้เพื่อไม่เป็นการที่เข้มงวดจนเป็นภาระกับกรรมการบริษัทจนเกินไปและไม่ได้หมายความว่ากรรมการบริษัทจะตัดสินใจผิดพลาดไม่ได้ การค้าย่อมมีการคิดคาดหวังคาดการณ์ผิดพลาดได้เป็นธรรมดาถ้ากรรมการบริษัทได้ดำเนินธุรกิจด้วยความรอบคอบระมัดระวังแล้ว ก็ไม่ควรให้กรรมการต้องรับผิดชอบในการล้มละลาย แต่กรรมการบริษัทต้องดำเนินการที่ไม่ทำให้บริษัทมีภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น จัดการอย่างเหมาะสมอย่างทันท่วงทีเพื่อหยุดการขาดทุนหรือหนี้สินล้นพ้นตัวเพื่อปกป้องเจ้าหนี้ หรือหากกรรมการบริษัทเห็นว่าไม่อาจดำเนินธุรกิจของบริษัทต่อไปได้ในปัจจุบันก็ควรหาวิธีแก้ไขโดยการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการเป็นต้น หากกรรมการฝ่าฝืนกรรมการบริษัทก็ควรรับผิดชอบเช่นเดียวกันกับบริษัทดังเช่นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดในห้างหุ้นส่วน

จากการศึกษาค้นคว้าดังกล่าว ผู้ศึกษาพบว่ามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ในส่วนการควบคุมการใช้อำนาจของกรรมการบริษัทขณะบริษัทมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือภาวะล้มละลาย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะคือ

1.1 ควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายจำกัดอำนาจกรรมการบริษัท ขณะบริษัทมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือหรือภาวะล้มละลาย ให้ต้องขออนุญาตศาลในการทำธุรกรรมหรือนิติกรรมใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินตามมูลค่าหรือหลักเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อป้องกันความเสียหายของบุคคลผู้มีส่วนได้เสียของบริษัท

1.2 ควรกำหนดเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดที่ถ้าเกิดขึ้นให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริษัทมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือกำลังเข้าสู่ภาวะล้มละลาย

1.3 ควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายให้กรรมการต้องรับผิดชอบการส่วนตัวหากฝ่าฝืนไม่ขออนุญาตศาล จนก่อให้เกิดความเสียหายกับบุคคลภายนอกผู้สุจริต

1.4 ควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายให้กรรมการบริษัทต้องรายงานข้อเท็จจริงดังกล่าวให้ผู้ถือหุ้นหรือผู้สอบบัญชีทราบในทันทีเมื่อพบข้อเท็จจริงจากการบริหารงานที่อาจส่งผลให้เกิดความเสียหายอย่างมีนัยยะสำคัญต่อบริษัท

2. ในส่วนความรับผิดชอบของกรรมการบริษัทที่กระทำการโดยไม่สุจริตทำให้บริษัทไม่มีทรัพย์สินเพียงพอในการชำระหนี้ขณะบริษัทมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือหรือภาวะล้มละลาย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะคือ

2.1 ควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายในกรณีที่กรรมการของบริษัทกระทำการที่ไม่สุจริตในการดำเนินธุรกิจและก่อให้เกิดความเสียหายกับบริษัทหรือบุคคลภายนอกโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรทำให้บริษัทไม่มีทรัพย์สินเพียงพอในการชำระหนี้ขณะบริษัทมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือหรือภาวะล้มละลาย โดยให้กรรมการบริษัทต้องรับผิดชอบในทางแพ่งเป็นส่วนตัวค่าใช้จ่ายให้แก่กองทรัพย์สินของบริษัทตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรตามพฤติการณ์ พร้อมทั้งห้ามกรรมการบริษัทคนดังกล่าวประกอบอาชีพกรรมการบริษัทใดๆ ตามระยะเวลาที่กำหนด และให้นายทะเบียนจดทะเบียนชื่อของบุคคลนั้นไว้ในทะเบียน เพื่อให้บุคคลอื่นสามารถตรวจสอบได้

2.2 ควรกำหนดข้อสันนิษฐานในการพิสูจน์ความไม่สุจริตของกรรมการบริษัทที่ทำให้บริษัทหรือเจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย และให้กรรมการบริษัทคนนั้นๆมีหน้าที่การพิสูจน์ความสุจริต

3. ในส่วนความรับผิดชอบของกรรมการบริษัททางกฎหมายเมื่อบริษัทล้มละลาย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะคือ

3.1 เมื่อบริษัทต้องล้มละลาย ควรมีบทบัญญัติให้สิทธิเจ้าหนี้ผู้เป็น โจทก์หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถร้องต่อศาลขอให้กรรมการบริษัทล้มละลายร่วมกับบริษัทได้ ดังเช่นกรณีห้างหุ้นส่วนสามัญหรือห้างหุ้นส่วนจำกัดไว้ก่อน แต่ให้กรรมการบริษัทมีภาระการพิสูจน์ว่าตนได้ดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ระวังระมัดระวัง เอาเพื่อสอดคล้องกิจการของบริษัทตลอดเวลา ไม่ได้ทำให้บริษัทมีภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น จัดการอย่างเหมาะสมอย่างทันทั่วทั้งที่เพื่อหยุดภาวะการฉ้อโกงหรือหนี้สินล้นพ้นตัวเพื่อปกป้องเจ้าหนี้ หาวิธีแก้ไขหนี้สินอย่างเหมาะสม ไม่ทำให้ทรัพย์สินของบริษัทลดลงโดยไม่มีเหตุอันควร เพื่อให้กรรมการบริษัทผู้นั้นหลุดพ้นจากการล้มละลายได้ เพราะการที่จะพิสูจน์ในเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องภายในของบริษัท เป็นการรับรู้ของกรรมการบริษัท เป็นเรื่องที่อยู่ในจิตใจของกรรมการบริษัท และ

โอกาสที่จะให้เจ้าหน้าที่เป็นโจทก์หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้มีหน้าที่พิสูจน์ยอมเป็นไปได้อีก ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาบริษัทล้มละลายแต่กรรมการบริษัทกลับร่ำรวยขึ้น หรือที่เรียกว่า “ล้มบนฟูก”

3.2 ควรกำหนดกรอบภาระการพิสูจน์ของกรรมการบริษัทให้ชัดเจนว่ากรรมการจะต้องพิสูจน์ให้เห็นอย่างไรเพื่อให้ตนหลุดพ้นจากความรับผิดชอบจากการที่ต้องล้มละลายร่วมกับบริษัท โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานของวิญญูชนผู้ประกอบการค้าขายดังที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วเพิ่มยกระดับมาตรฐานระดับความรู้ความสามารถของบุคคลที่จะเป็นกรรมการบริษัท ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าระดับของวิญญูชนผู้ทำหน้าที่เป็นกรรมการในบริษัท

3.3 กรรมการที่ควรจะต้องรับผิดชอบในกรณีเช่นนี้ ให้หมายความรวมไปถึงกรรมการที่ไม่ได้บริหารงานด้วย เนื่องจากกรรมการบริษัททุกคนโดยหลักแล้วมีหน้าที่ต้องกำกับดูแลและใช้ความระมัดระวังในการประกอบกิจการของบริษัท การที่กรรมการผู้หนึ่งผู้ใดละเลยไม่ใส่ใจยอมเป็นการงดเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อเกิดความเสียหายจึงต้องร่วมรับผิดชอบกับบุคคลผู้มีอำนาจในการบริหารงานที่แท้จริง ซึ่งมีได้เป็นกรรมการที่ต้องร่วมรับผิดชอบ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการรับจ้างเป็นกรรมการบริษัทด้วยอีกประการหนึ่ง โดยกรรมการบริษัทที่ไม่ได้ทำหน้าที่บริหารไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจของบริษัท ศาลอาจมีคำสั่งห้ามประกอบอาชีพเป็นกรรมการตามที่ระยะเวลาที่กำหนด

3.4 ควรเปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจได้ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำการดำเนินธุรกิจของกรรมการบริษัทไม่สมควรต้องเป็นบุคคลล้มละลายแต่สมควรต้องรับผิดชอบในการดำเนินกิจการบริษัท โดยให้ศาลมีอำนาจสั่งห้ามประกอบอาชีพเป็นกรรมการตามที่ระยะเวลาที่กำหนด

เอกสารอ้างอิง

เข้มชัย ชูดวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ:นิติบรรณาการ.

คณะผู้วิจัยฝ่ายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคณะผู้วิจัยฝ่ายศาลล้มละลายกลาง. บทบาทกฎหมายล้มละลายและศาลล้มละลายต่อเศรษฐกิจ.

ทวี เจริญพิทักษ์. คำอธิบายโดยพิสดารกฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2521.

นิตินันท์ บุรณะเจริญรักษ์. “หลักการไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคลกับความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้น.” วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์.

ปัญญา สุทธิบดี. กฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปรีดี เกษมทรัพย์. กฎหมายแพ่ง :หลักทั่วไป. กรุงเทพมหานคร:เจริญวิทย์การพิมพ์ 2519.

วิชา มหาคุณ. กฎหมายล้มละลายฉบับสมบูรณ์ หลักกฎหมายและแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2530.

สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ และสหชน รัตนไพจิตร. ย่อหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หุ้นส่วนบริษัท. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2552.

สหชน รัตนไพจิตร และคณะ. “รายงานโครงการยกระดับการบังคับคดีล้มละลายให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล.” คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โสภณ รัตนกร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หุ้นส่วนและบริษัท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.

หยุต แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519

อำพันธ์ สมบัติสถาพรกุล. “บทบาทของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีขอรับชำระหนี้.” หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 14. กรุงเทพฯ: วิทยาลัย การยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2553.